

Gastcolumn

■ Wessel Peeters

Wessel Peeters is mede-oprichter en onderwijskundig adviseur bij Vernieuwonderwijs. Hiervoor was hij werkzaam als leraar in het voortgezet onderwijs en onderwijskundige in het hoger onderwijs. Hij schrijft deze column op persoonlijke titel. E-mail: wessel@vernieuwonderwijs.nl

We hebben het getoetst, dus...

Als er drie auto's tegelijkertijd op een T-splitsing aankomen, wie mag er dan eerst rijden? Het zou gek zijn als je dit niet weet; je hebt immers je theorie-examen gehaald. Toch?

Bij mij om de hoek is zo'n splitsing. Regelmatig gebeurt het dat van alle drie de kanten tegelijk een auto aankomt en vervolgens ... blijft iedereen staan. Je zou verwachten dat iedereen weet wat hij moet doen, en toch kijken de bestuurders elkaar hier vaak vragen aan.

Vreemd is dat niet. Het simpele feit dat we zo'n situatie óóit op een theorie-examen hebben gehad, betekent nog niet dat we dit voor altijd weten. 'Kenen' is iets anders dan 'ooit eens gehad'. Dat klinkt logisch, toch? Om de een of andere reden zien we dit in het onderwijs vaak anders.

'Dat hebben ze toen gehad, dus dat kennen ze.' Soms uitgesproken met lichte twijfel, vaker met grote overtuiging. Het onderwerp is behandeld, de toets is gemaakt, het vinkje gezet. Dus: check. Op naar het volgende. Alsof het brein een harde schijf is waarop informatie permanent wordt opgeslagen.

In het onderwijs lijken we de begrippen 'kennen' en 'behandelen' regelmatig door elkaar te halen. Behandeld = geleerd. Getoetst = beheerst. Geslaagd = duurzaam kennis opgebouwd. Het voelt logisch, overzichtelijk en vooral efficiënt. Maar het klopt zelden.

Studenten leren vaak gericht toe naar dat ene moment. Samenvattingen worden uit het hoofd geleerd, ezelsbruggetjes ingezet, PowerPoints doorgescrold. En eerlijk is eerlijk: dat werkt. Voor de korte termijn. De toets wordt gehaald, de cijfers zijn prima, iedereen tevreden. Tot een paar weken later blijkt dat de kennis grotendeels is weggezakt.

"Maar... dat hebben ze toch al gehad?"

Ja. Gehad wel. Maar iets echter kennen, dat is wat anders.

Toetsen worden vaak gezien een eindpunt, terwijl ze bedoeld zijn als meetpunt. We lezen een voldoende als bewijs van beheersing, terwijl het in werkelijkheid vaak niet meer is dan tijdelijk reproductievermogen. Slim leren voor het moment. Niet meer, niet minder. Het probleem zit

dus niet in toetsen zelf, maar in wat we eruit afleiden. We verwarren prestatie met kennis, een momentopname met duurzaamheid.

Duurzame kennis vraagt iets anders: spreiding, actief ophalen, toepassen in nieuwe contexten. Fouten maken, vergeten en opnieuw ophalen. Niet één toetsmoment, maar meerdere ontmoetingen met dezelfde inhoud, verspreid over tijd. En ja, dat botst soms met hoe curricula zijn ingericht of hoe we gewend zijn te plannen.

Misschien moeten we daarom voorzichtiger zijn met uitspraken als “dat kennen ze al”. De eerlijkere versie is vaak: “ze hebben het een keer nodig gehad voor een toets.”

En misschien is dat wel precies waarom het verkeer bij die T-splitsing stilvalt. Het antwoord is helder - rechtdoorgaand verkeer gaat eerst - maar kennis die niet regelmatig wordt opgehaald en gebruikt, blijft ergens steken tussen ‘ooit geleerd’ en ‘nu nodig’. In het onderwijs doen we hetzelfde: we rijden door zodra de toets is gehaald en zijn regelmatig verbaasd als studenten later stil blijven staan. Terwijl dat geen gebrek aan intelligentie is, maar een logisch gevolg van hoe wij het leren organiseren.

Kennen ontstaat niet bij één toetsmoment, maar door herhaald gebruik.

En zolang we dat vergeten, blijven we elkaar aankijken en ons afvragen waarom iets niet wordt begrepen.■

Gesignaleerd

Kamer wil snel één doorstroomtoets

VOraad, 17 december 2025

Tijdens een debat op 11 december over de doorstroomtoets was er veel eensgezindheid: bijna alle partijen willen terug naar één centrale toets, en wel sneller dan het huidige voorstel van staatssecretaris Becking om dit per schooljaar 2029-2030 te realiseren. Een motie van onder andere D66 om ‘alleVs op alles te zetten om in 2027 naar één doorstroomtoetsaanbieder te gaan’ werd op 16 december aangenomen. Becking gaf tijdens het debat al aan bereid te zijn om mee te werken aan een versnelling, maar wees erop dat een wetswijziging een bepaalde doorlooptijd heeft.

e staatssecretaris stelde daarnaast dat hij eerst alle puzzelstukjes op tafel wil hebben voor het maken van een integrale afweging wat betreft de toekomst van de doorstroomtoets. Hiervoor moeten nog diverse onderzoeken worden afgerond, onder andere een behoeftepeiling bij scholen. Het debat over de toekomst van de toets kan dan voor de zomer van 2026 worden gevoerd. De functie en inhoud van de doorstroomtoets worden hier ook in meegenomen.

Lees verder: <https://www.vo-raad.nl/nieuws/kamer-wil-snel-een-doorstroomtoets>